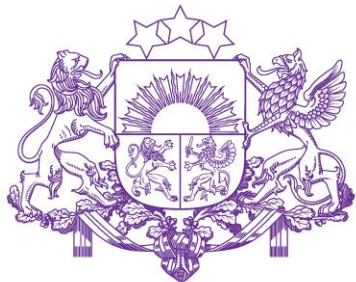

SLAPP un cilvēktiesības

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

Laura Lapiņa, 02.06.2026

Kas ir SLAPP? - terminoloģija

SLAPP = *Strategic Lawsuits against Public Participation* jeb stratēģiskās tiesvedības pret sabiedrības līdzdalību.

Latviski - ļaunprātīgos nolūkos celta prasība pret personu saistībā ar tās darbošanos sabiedrības interesēs.

(EP) tiesiskas darbības, bieži dēvētas par stratēģisku tiesvedību pret sabiedrības līdzdalību (SLAPP), ar kurām tiek piedraudēts vai kuras tiek ierosinātas vai īstenotas kā līdzeklis to skartās personas vajāšanai vai iebiedēšanai un kuru mērķis ir novērst, kavēt vai ierobežot tiesību uz vārda brīvību izmantošanu sabiedrības interešu jautājumos un ar sabiedrības līdzdalību saistītu tiesību īstenošanu, vai sodīt par to.

Kas ir SLAPP? - būtība

- Negodprātīga tiesību izmantošana. Atšķirībā no klasiskās stratēģiskās tiesvedības, kuras mērķis ir panākt sistēmiskas pārmaiņas vai aizstāvēt sabiedrības intereses, SLAPP mērķis ir demobilizēt, nevis mobilizēt sabiedrību.
- «Sodīt caur procesu» - SLAPP pamatmērķis nav uzvarēt lietu tiesā, bet gan iebiedēt upuri ar procesa ilgumu, psiholoģisko spiedienu un milzīgajām finansiālajām izmaksām. Diskusija no publiskas debates tiek pārcelta uz tiesas sēžu zāli.
- «Atvēsinošs efekts» vārda brīvībai un demokrātiskiem procesiem. Veicina pašcenzūru, apdraud reputāciju un uzticēšanos avotam un sniegtajai informācijai.

Kas ir SLAPP? - Cilvēktiesības

- Tiesības uz taisnīgu tiesu – tiesību ļaunprātīga izmantošana un procesuālo iespēju vienlīdzība.
- Tiesības uz vārda brīvību – tiesības izplatīt informāciju un idejas, kā arī sabiedrības tiesības šo informāciju par sabiedrībā nozīmīgiem jautājumiem saņemt. Atvērinošs efekts vārda brīvībai.
- Tiesības uz pulcēšanās brīvību – organizācijas resursi un darbošanās aktivitāte var tikt ietekmēta.

Kas ir SLAPP? – Tiesību akti

Eiropas Savienība:

Anti-SLAPP Direktīva: Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 11. aprīļa Direktīva (ES) 2024/1069 par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos personu aizsardzību pret acīmredzami nepamatotām prasībām vai ļaunprātīgu tiesvedību (“stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību”). OV L, 2024/1069, 16.4.2024.

- Līguma par Eiropas Savienības darbību 81. panta 2. punkta f) apakšpunkts
- Eiropas Parlaments un Padome var pieņemt pasākumus, lai nodrošinātu šķēršļu likvidēšanu civilprocesu pareizai norisei, vajadzības gadījumā veicinot dalībvalstīs piemērojamo civilprocesa noteikumu saderību.
- Pārrobežu raksturs, civilprocess, pamata procesuālie aizsardzības līdzekļi
= «zemākais aizsardzības sliekšnis».

Kas ir SLAPP? - Tiesību akti

Eiropas Savienība:

Eiropas Komisijas 2022. gada 27. aprīļa Ieteikums (ES) 2022/758 par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos žurnālistu un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību pret acīmredzami nepamatotu vai ļaunprātīgu tiesvedību (“stratēģisku tiesvedību pret sabiedrības līdzdalību”). OV L 138, 17.5.2022., 30.–44. lpp.

- Aicina dalībvalstis paredzēt nacionālo regulējumu ne tikai pārrobežu lietās un ne tikai civilprocesā (civillietās, krimināllietās, komerc lietās un administratīvajās lietās);
- Skaidro dažādus apsvērumus par statistikas vākšanu, kontaktpunkta jēgu u.tml.

Kas ir SLAPP? – Tiesību akti

Eiropas Padome:

Rekomendācija: Ministru komitejas Ieteikums CM/Rec(2024)2 dalībvalstīm par cīņu pret stratēģiskas tiesvedības pret sabiedrības līdzdalību (SLAPP) izmantošanu.

- SLAPP pazīmju indikatori/ rādītāji.
- Plašāks tvērums par civilprocesu.

SLAPP pazīmes (EP)- 1

8. SLAPP ir dažādas izpausmes, un to noteikšanai var izmantot dažādus rādītājus. Šādi rādītāji ietver turpmāk norādītos elementus, bet ne tikai tos:

- a) prasītājs mēģina izmantot varas disbalansu, piemēram, savas finansiālās priekšrocības vai politisko vai sabiedrisko ietekmi, lai izdarītu spiedienu uz atbildētāju;
- b) prasītāja izvirzītie argumenti ir daļēji vai pilnīgi nepamatoti;
- c) prasītāja pieprasītie tiesiskās aizsardzības līdzekļi ir nesamērīgi, pārmērīgi vai nepamatoti;
- d) prasības ir uzskatāmas par tiesību aktu vai procedūru ļaunprātīgu izmantošanu;
- e) prasītājs iesaistās procesuālajā un tiesvedības taktikā, kuras mērķis ir palielināt atbildētāja izmaksas, piemēram, kavē lietas virzību, izvēlas tādu tiesu, kas ir nelabvēlīga sabiedrības iesaistes ziņā vai ir apgrūtināša atbildētājam, rada apgrūtināšu darba slodzi un iesniedz pārsūdzības, kam ir niecīgas izredzes uz labvēlīgu iznākumu vai šādu izredžu nav vispār;

SLAPP pazīmes (EP)- 2

- f) tiesiskā darbība ir apzināti vērsta pret personām, nevis organizācijām, kas ir atbildīgas par apstrīdēto rīcību; (*proti, vēršas tieši pret žurnālistu, nevis mediju, ko tas pārstāv utt.*)
- g) tiesiskā darbība ir papildināta ar uzbrukumu sabiedrisko attiecību jomā, kas paredzēts, lai terorizētu, diskreditētu vai iebiedētu dalībniekus, kuri piedalās sabiedriskās diskusijās, vai lai novirzītu uzmanību no būtiskā izskatāmā jautājuma;
- h) prasītājs vai viņa pārstāvji iesaistās tiesiskā iebiedēšanā, traucēšanā vai draudēšanā, vai arī viņi ir šādi rīkojušies iepriekš;
- i) prasītājs vai saistītās puses iesaistās vairākās un saskaņotās vai pārrobežu tiesiskajās darbībās, pamatojoties uz vienu un to pašu faktu kopumu vai attiecībā uz līdzīgiem jautājumiem;
- j) prasītājs sistemātiski atsakās izmantot ārpus tiesas pasākumus, lai panāktu lēmuma pieņemšanu saistībā ar prasību

Noslēgumā:

«Nemot vērā šo konstatējumu, Tiesa nevar saprātīgi pieņemt iesniedzēja argumentu, ka viņš esot bijis pakļauts „SLAPP tiesvedībai”. Viņa apgalvojums, ka pret viņu ir celta apsūdzība iebiedēšanas nolūkā — arguments, ko viņš pirmo reizi izvirzīja savos apsvērumos, — paliek vienīgi neapstiprināta apgalvojuma līmenī. Ieinteresētā persona nekādi nav pierādījusi, kādā veidā iestādes būtu izrādījušas gribu viņu apklusināt.» / ECT 2024. gada 16. maija spriedums lietā *Lutgen pret Luksemburgu*, pieteikums Nr. 36681/23

Direktīvas (un nacionālā regulējuma) reālā efektivitāte būs atkarīga no tā, cik drosmīgi tiesas šīs normas piemēros un cik prasmīgi procesa dalībnieki pratīs pamatot to piemērošanas nepieciešamību.

Mehānisms ir izveidots, tomēr ir jāuzrauga tā darbības efektivitāte un ir jāizglīto mērķgrupas par tā saturu.